

СЕРГІЙ АМБАРЦУМЯН: ДИРИГЕНТСЬКО-ПЕДАГОГІЧНА І ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

вміння переглянути і перебудувати власну роботу з учнем.

1. Кайнова В.П. Проектна і науково-дослідницька діяльність – шлях до творчості // Рідн. школа. – 2007. – №10. – 115 с.

2. Коберник О.М. Проектно-технологічна система трудового навчання / О.М. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – №4. – 68 с.

3. Кудикіна Н.В., Романенко Л.В. Гра як природний засіб професійної орієнтації підростаючого покоління на майбутню виробничу діяльність / Теоретико-методичні проблеми виховання учнів

загальноосвітніх шкіл. // Наук.-метод. збірник. Книга VI. – К.: 2006. – 74 с.

4. Кукушина В.С. Педагогические технологии / Ростов на Дону: Март, 2002.

5. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К., 2007. – 144 с.

6. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Метод. посібник. – К., 2002. – 136 с.

7. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб./ О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О.І. Пометун. – К.: А.С.К., 2003. – 192 с.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2011

УДК 7.071.2(477)(092)

Михайло Ковбасюк, доцент кафедри музичного мистецтва

факультету культури і мистецтв

Світлана Теодорович, викладач кафедри музичного мистецтва

факультету культури і мистецтв

Львівського національного університету
імені Івана Франка

СЕРГІЙ АМБАРЦУМЯН: ДИРИГЕНТСЬКО-ПЕДАГОГІЧНА І ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

У даній статті проаналізовано педагогічні принципи та прийоми педагога-диригента С.Г. Амбарцумяна в контексті диригентсько-хорової культури другої половини ХХ ст.

Ключові слова: хорова культура, диригентсько-хорова освіта, педагогічна діяльність, методичні прийоми.

Літ. 5.

Постановка проблеми. Хорове мистецтво і культура України належать до тих надбань, що високо цінуються у світі. Диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ ст. розглядається як системне явище в історико-педагогічному, музикознавчому та культурознавчому аспектах.

Своєчасність нових підходів до диригентсько-хорової освіти зумовлена інтеграцією України в європейський культурний та освітній простір, розширенням ринку праці музикантів і музичних педагогів, а відтак – установленням жорстких вимог до їхньої спеціальної та професійно-педагогічної освіти. Це потребує створення педагогічних умов для найповнішого розкриття професійних і особистісних можливостей кожного студента, вдосконалення професійно-педагогічної та управлінської підготовки фахівців, що має забезпечувати їхню спроможність активно конкурувати на міжнародному ринку, стимулювати готовність до постійного саморозвитку і швидких професійних змін.

Необхідність оновлення диригентсько-хорової освіти підтверджується значним впливом на

суспільство масової та екранної культури, посиленням бездуховності, індивідуалізму, знеціненням світової та національної музично-хорової спадщини. Подолання цих негативних процесів можливе лише за умови відродження історичних традицій і практики хорового співу та забезпечення шкільних, позашкільних і культосвітніх закладів висококваліфікованими професіоналами-особистостями, здатними здійснювати ефективну виконавську, педагогічну та управлінську діяльність на високому рівні. Одним з представників такої диригентсько-педагогічної діяльності може стати творчий шлях диригента-педагога С.Г. Амбарцумяна, який ми розглянемо в нашій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

За даною проблемою сучасними авторами опубліковано незначну кількість робіт. Диригентсько-педагогічний та творчий шлях С.Г. Амбарцумяна досліджували Ю. Брилинський, М. Бурбан.

Мета статті. Проаналізувати диригентсько-хорову та педагогічну роботу С.Г. Амбарцумяна: методичні прийоми, форми та принципи.

СЕРГІЙ АМБАРЦУМЯН: ДИРИГЕНТСЬКО-ПЕДАГОГІЧНА І ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Виклад основного матеріалу. Потужний поштовх до духовного життя суспільства отримують ті види мистецтва, що кореняться в народних традиціях і уособлюють найяскравіші прояви української духовності. Саме українське мистецтво хорового співу, сприяє утвердженню державності, культурній консолідації нації, інтелектуальному та духовному відродженню народу. Роль та значення хорової музики у формуванні світогляду, національної самосвідомості, морально-естетичної культури особистості засвідчують потребу втілення нових вимог до диригентсько-хорової підготовки сучасного фахівця та змістовного оновлення навчальних дисциплін у повному обсязі програмного матеріалу.

Система диригентсько-хорової підготовки в Україні, що складалася й устанавлювалася протягом багатьох століть, набула сучасних рис в 40-х роках ХХ ст., коли були створені кафедри хорового диригування в консерваторіях Києва, Львова, Одеси, Харкова. Відстежуючи генезис та еволюцію диригентсько-хорової освіти ми наголошуємо на тому, що саме в другій половині ХХ століття відбулося остаточне формування цієї галузі музичної педагогіки в системі ВНЗ України.

Значення львівської школи розглядається не у сенсі регіональності, а в загальноукраїнському та європейському контексті. Фундатором львівської диригентської школи є М. Колесса, та його основні принципи диригентської педагогіки які сформувалися внаслідок багаторічної діяльності митця як професора і фундатора кафедри оперно-симфонічного і хорового диригування Львівського вищого музичного інституту ім. М. Лисенка. Його діяльність мала вагомий здобутки і сприяла виникненню в музичному мистецтві України однієї з провідних виконавських шкіл. Диригентська школа М. Колесси представлена цілою плеядою майстрів музичного мистецтва, серед яких керівники відомих художніх колективів – оперні, симфонічні та хорові диригенти: Б. Антків, С. Амбарцумян, Л. Бобир, Є. Вахняк, І. Гамкало, Р. Дорожівський, А. Кушніренко, Ю. Луців, Т. Микитка, Я. Скибинський, С. Турчак, І. Юзюк, та інші. Активна участь цих та інших музичних діячів в культурно-мистецькому процесі України свідчить про неабияку життєздатність львівської диригентської школи.

У другій половині 50-х на початку 60-х рр., після глибокої кризи хорової культури, спостерігаються ознаки її поступового відродження. Цей процес характеризується пробудженням інтересу до академічного хорового співу, розширенням жанрово-стилістичного кола концертного та

навчального репертуару, активізацією джерелознавчих досліджень та виданням творів вітчизняної духовної музики.

Саме в цей період розпочав свою педагогічну діяльність вірменин по крові, українець за покликом душі С.Г. Амбарцумян. В 1939 році, коли він – 16-ти літнім хлопцем залишив рідну домівку в селі Басаргечар (зараз м. Варденіс) і подався в далекі світи здобувати музичну освіту, бо з малих літ тягнувся до навчання, любив співати, мав гарний голос і природні дані і вже не уявляв для себе іншої долі. Він вирішив пов'язати себе з музикою за всяку ціну, за будь-яких обставин.

С.Г. Амбарцумян приїжджає в Ленінград, де вступає до музичного училища, яке успішно закінчує в 1949 році. Серед його друзів був один молодий українець, з яким вони близько зійшлися – патріот рідної мови, культури і традицій. Під впливом цього знайомства, зачарований українською “лагідною”, як він казав, мовою і прагнучи пізнати якнайбільше про все, що пов'язане з Україною – Сергій Амбарцумян перебирається до Києва.

В столиці в повоєнні роки з роботою було важко, вірменинові, який не те що українською, а ламаною російською давав собі раду. Але робота таки знайшлася – в містечку Ірпінь, під Києвом, в музичній школі, з дитячим хором. За цей час остаточно визріває бажання жити на Україні, пропагувати українську пісню, працювати з молоддю.

Але він усвідомлює, що потрібно продовжувати освіту, штудіювати музичні дисципліни, удосконалювати професійні навички і практикувати. Ознайомившись з хоровими творами твори М. Колесси, Ст. Людкевича, його враження було настільки яскравим, що С. Амбарцумян вирішує перебраться на Західну Україну.

В 1951 році С.Г. Амбарцумян стає студентом Львівської державної консерваторії ім. Лисенка. Навчається він по фаху у М. Колесси, по аранжуванню і аналізу музичних форм – у Ст. Людкевича. Навчання поєднує з роботою, працює в середній школі № 54 м. Львова.

В 1956 році Сергій Георгійович закінчує з відзнакою Львівську державну консерваторію ім. Лисенка. В цьому році його запрошують на роботу до Львівського музичного педагогічного училища ім. Ф. Колесси, де він працює викладачем диригування та керує жіночим та мішаним хорами. В його репертуарі завжди присутні твори українських композиторів та обробки українських пісень, що на той час було сміливим рішенням, адже обов'язковою умовою концертних виступів були російські радянські

СЕРГІЙ АМБАРЦУМЯН: ДИРИГЕНТСЬКО-ПЕДАГОГІЧНА І ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

твори. В цей же час С. Амбарцумян керує хором студентів історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка та загальноуніверситетським хором (1963).

В 60 – 70 рр. відбувається подальший підйом хорової культури. Про це засвідчують такі основні тенденції, як виникнення камерних хорів, розширення мережі мистецьких колективів, зокрема, заснування першої в історії України професійної чоловічої капели, надзвичайно плідна співпраця композиторів з хоровими колективами, поглиблення музикознавчих досліджень в галузі хорового мистецтва, піднесення регіональних диригентсько-хорових шкіл.

Натхненну та наполегливу працю молодого та перспективного диригента Амбарцумяна помічає Володимир Владиславович Василевич, на той час завідувач кафедри та виконуючий обов'язки декана Львівської державної консерваторії ім. Лисенка і запрошує його на роботу до консерваторії на кафедру диригування.

За роки праці в консерваторії у С.Г. Амбарцумяна було дуже багато студентів, які живуть і працюють в різних куточках світу – Б. Білоус, С. Власюк-Теодорович, С. Іванович, М. Ковбасюк, В. Костков, Н. Курінна, Р. Мрочко, І. Нікіфоров, Н. Островська-Мозіль, І. Попович, Т. Старинський та інші.

Ця непересічна творча особистість посвятила своє життя праці для загального добра та виховання творчої молоді. Він завжди був оточений студентами, які жваво дискутували, обговорювали концертні виступи. Він користувався великим авторитетом серед студентів передусім за свою принциповість, вміння називати речі своїми іменами, високий професіоналізм і щирість. Його дім завжди був відкритий всім, хто потребував допомоги – порадою, увагою, фінансовою підтримкою.

Паралельно С.Г. Амбарцумян працював, понад 25 років, у Львівській середній спеціалізованій музичній школі-інтернат ім. С. Крушельницької, вів хоровий клас. Діти дуже любили Сергія Георгійовича, із захопленням відвідували заняття хору, співали цікавий репертуар. Це були обробки українських народних пісень та оригінальні твори українських та зарубіжних композиторів, зокрема: Д. Кабалевського "Реквієм", Ст. Людкевича "Гагілка", М. Леонтовича "Щедрик", "Дударик" та інші. Пам'ятним був виступ хору школи з камерним оркестром Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка (кер. О. Деркач та М. Вайнер) в Органному Залі 20 травня 1973 р. – виконували "Stabat Mater" Дж. Перголезі.

У 80 – 90 рр. незважаючи на різні труднощі і

негативні явища відбувається подальший розвиток української хорової культури: зростання ролі громадських організацій та установ, церкви в культурно-мистецьких процесах; поглиблення інтеграції української хорової культури в європейський та світовий соціокультурний простір; розквіт хорової творчості цілої плеяди композиторів (Ю. Алжнев, Л. Дичко, В. Зубицький, А. Караманов, Є. Станкович, В. Степурко, і ін.); надзвичайно плідна диригентська діяльність метрів хорового професіоналізму та нової генерації митців (А. Авдієвський, Б. Антків, В. Газінський, В. Іконник, М. Кречко, П. Муравський, В. Палкін, Є. Савчук, С. Фоміних і ін.); велика організаційна робота визначних хорових діячів (А. Авдієвський, Є. Савчук, О. Тимошенко) з розбудови культури та музичної педагогіки незалежної України; активна участь хорових колективів в культурно-мистецькому житті України; розширення та поглиблення наукових досліджень у галузі хорового мистецтва та диригентсько-хорової педагогіки; піднесення науково-творчого потенціалу кафедр хорового диригування.

З 1988 р. і до останніх днів життя Сергій Георгійович працював з школярами – в різних школах Залізничного району. Його вихованці завжди успішно виступали на міських та обласних оглядах, отримували схвалення журі, нагороди та премії. Неодноразово його запрошували в журі міських, обласних оглядів художньої самодіяльності, цінуючи його професійний рівень і авторитет. В 90-х роках С.Г. Амбарцумян керував хором Будинку естетичного виховання дітей та юнацтва Залізничного району м. Львова.

Сергій Георгійович багато переписував для себе нотного репертуару, який міг йому знадобитися в роботі з учнями. Диригент робив багато численні аранжування для дитячого та юнацького складу хору, експериментував з перекладами. В процесі педагогічної роботи Сергій Георгійович заохочував дітей до самовдосконалення.

В процесі роботи над хоровими творами С.Г. Амбарцумян керувався такими методичними принципами: домагався чистоти інтонації та строю, правильного звукоутворення та звуковедення, дотримання хорового ансамблю та співацького дихання. Він прагнув гідного результату в процесі роботи над твором будь-якої форми – це було його принципом педагогічної та методичної роботи.

Висновки. Хорова культура сучасності постає як закономірний спадкоємець багатівікових традицій. Багатівіковий педагогічний досвід хорових діячів, українських композиторів має стати предметом детального вивчення в процесі підготовки хорового диригента.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ МИСТЕЦЬКИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Непересічним мистецьким і педагогічним явищем в Західній Україні постала диригентська діяльність Сергія Георгійовича Амбарцумяна. Вивчення життєвого і творчого шляху визначного митця дає підстави для припущення, що його педагогічна діяльність є прикладом формування професійного диригента високої національної свідомості.

1. Брилинський Ю. Вірменські імпресії / Ю. Брилинський // Дзвін. – Львів, 2005. – № 5–6. – С. 110.

2. Бурбан М.І. Хорове виконавство України. Довідник / М.І. Бурбан. – Дрогобич: Вимір, 2004. – 260 с.

3. Лащенко А.П. Українське хорове мистецтво ХХ ст. / А.П. Лащенко // Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Музичне виконавство. – К., 1999. – Вип. 14. Кн. 6. – С. 18–31.

4. Ляшенко І.Ф. Музична україністика в світлі сучасної культурної політики: аспекти гуманізації та гуманітаризації національної освіти / І.Ф. Ляшенко / Українське музикознавство. – К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 1998. – Вип. 28. – С. 3–8.

5. Шейко В.М. Історія української культури: Монографія / В.М. Шейко. – Х.: ХДАК 2001. – 400 с.

Стаття надійшла до редакції 15.02.2011

УДК 378.4:78

Володимир Кашперський, завідувач денним відділенням Хмельницького музичного училища імені В.І. Заремби

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩИМ МИСТЕЦЬКИМ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Розглянуто особливості внутрішнього управління вищим мистецьким навчальним закладом. Розкрито суть поняття внутрішнього контролю, визначено мету, головні завдання та основні методи проведення внутрішнього контролю у вищих мистецьких навчальних закладах.

Ключові слова: внутрішнє управління, внутрішній контроль, функції.

Літ. 13.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Система освіти України спрямована на інноваційний розвиток, що створює умови для залучення до управлінської діяльності таких керівників вищих мистецьких навчальних закладів, які є керівниками конкретних процесів, що забезпечують їх успішність і ефективність [2].

Національна доктрина розвитку освіти України спрямовує діяльність керівників на *пошук нових, відкритих і демократичних моделей управління*, яке має стверджуватися як державно-громадське й орієнтувати освітні процеси не на відтворення, а на розвиток [8].

Управління вищим мистецьким навчальним закладом передбачає реалізацію всіх функцій, включаючи функції внутрішнього контролю. Тому належна організація внутрішнього контролю зумовлює ефективне функціонування навчального закладу.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблемі внутрішнього управління навчальним закладом приділяли увагу М.В. Галчанський [1], Л.І. Даниленко [2], Г.В. Єльнікова [3], В.Е. Луначек [6], В.І. Зверева [5], О.А. Пермяков [9], В.В. Морозов [9], М.Л. Портнов [10], Т.І. Шамова [12], М.А. Шубін [13] та інші.

Формування цілей статті. Визначити головну мету, систему, функції внутрішнього управління вищим мистецьким навчальним закладом.

Виклад основного матеріалу. Головна мета управління полягає в забезпеченні сприятливих внутрішніх і зовнішніх умов для творчої діяльності (“поле креативності”) всіх суб’єктів педагогічної системи (студентів, педагогів, керівників).

В управлінні вищим мистецьким навчальним закладом I – II рівня акредитації слід розрізняти два його види: внутрішнє та зовнішнє.

Внутрішнє управління є діяльністю управляючої підсистеми, яка спрямована на реалізацію мети навчального закладу шляхом створення умов, необхідних для ефективного розвитку педагогічного процесу [5].

Головна особливість системи внутрішнього управління вищого мистецького навчального закладу полягає в тому, що вона орієнтована на створення оптимальних умов різноманітної творчої діяльності суб’єктів управління (підлеглих), виявлення і реалізацію їх неповторної індивідуальності в умовах творчого колективу, що й забезпечує загальний постійний розвиток закладу.

Система внутрішнього управління вищого мистецького навчального закладу наділена певними властивостями: